

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

27 Μαρτίου 1997, Αμφιθέατρο Υπουργείου Εξωτερικών

ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Οροι συγκρότησης της Σύγχρονης Αριστεράς

Μενέλαος Γκίβαλος, Λέκτορας Πολιτικής
Επιστήμης Πανεπιστημίου Αθηνών

Κάθε συζήτηση που πραγματεύεται σήμερα το παρόν και το μέλλον της Αριστεράς - και φιλοδοξεί να κινηθεί πέρα από το επίπεδο των διαχειριστικών επιλογών - δεν μπορεί να έχει αντικείμενο εάν δεν εκκινεί από την αναζήτηση των ιστορικών όρων και των προϋποθέσεων που μπορούν να συγκροτήσουν μία ηγεμονική Αριστερά ικανή να θέσει τη δική της ιστορική σφραγίδα στην είσοδο του 21ου αιώνα.

Ποιοί είναι οι όροι που συγκροτούν σήμερα την Αριστερά; Ποιό είναι το θεωρητικό της "οπλοστάσιο"; Μπορεί να διατυπώσει ένα εναλλακτικό πρότυπο απέναντι στο ακραίο νεοφιλελεύθερο μοντέλο της αγοράς; Μπορεί να διαμορφώσει σύγχρονους τύπους κοινωνικών συμμαχιών και να διατυπώσει μία νέα ισορροπία μεταξύ του ατομικού και του συλλογικού, μεταξύ της Πολιτικής της Οικονομίας και της Κοινωνίας;

1) Κρίση Θεωρίας και Αριστερά:

Ενώ σήμερα εδραιώνεται ένας παγκοσμίου χαρακτήρα καταμερισμός της εργασίας και το νεοφιλελεύθερο πρότυπο θεμελιώνει τους ανταγωνισμούς του μηχανισμούς σε νέες περιοχές της γήινης σφαίρας, αποκτώντας "ολοκληρωτικό" χαρακτήρα, εν τούτοις η σύγχρονη Αριστερή σκέψη αρνείται να αντιμετωπίσει τον αντίπαλο της στο πεδίο της καθολικότητας.

Τα θεωρητικά "εργαλεία" της Αριστεράς φαίνεται να μην επαρκούν γι' αυτό το εγχείρημα : Η προσέγγιση της σύγχρονης πραγματικότητας είτε συντελείται σ' ένα επίπεδο λειτουργίας "υποσυστημάτων", είτε μέσω του formalισμού του "επικοινωνιακού λόγου", είτε με την ανάλυση "αυτόνομων" δομών της πραγματικότητας.

-2-

Η προσπάθεια σύνθεσης μιας συνολικότερης θεωρίας που θεμελιώνεται στους σύγχρονους τύπους παραγωγικών και κοινωνικών σχέσεων και στις νέες μορφές αντίθεσης Κεφαλαίου - Εργασίας φαίνεται ότι υποβαθμίζεται, και αντίθετα, αναζητούνται οι πολιτικοί και κοινωνικοί όροι και οι συνθήκες που θα διασφαλίσουν την Κυβερνητική εξουσία.

Ο πρακτικός και θεωρητικός Λόγος της Αριστεράς από Λόγος ανατροπής έχει μετατραπεί σε συνταγές και προτάσεις για τη διαχείριση της εξουσίας.

2) Το αξιακό πλαίσιο της Αριστεράς

Για την Αριστερά η δημοκρατία, η ελευθερία, η ισότητα, η κοινωνική δικαιοσύνη δεν συνιστούν απλά τυπικές έννοιες που συνδέονται με την ατομική πράξη στο πεδίο της αγοράς. Εκφράζουν αντίθετα την ουσία των κοινωνικών και ανθρωπίνων σχέσεων, τη δέσμη των αξιών που αποτέλεσαν τον καθοδηγητικό "μίτο" των ιστορικών κοινωνιών από τη αρχαία Ελληνική δημοκρατία μέχρι τις ημέρες μας.

Δεν υφίστανται στην ουσία τους τα ατομικά δικαιώματα αν αυτά δεν εδραιώνονται σε ευρύτερα κοινωνικά δικαιώματα. Δεν υπάρχουν ατομικές ελευθερίες αν αυτές δεν θεμελιώνονται σε συλλογικές ελευθερίες και σε ισχυρούς κοινωνικούς θεσμούς. Δεν υπάρχει πολιτική δημοκρατία αν αυτή δεν συμβαδίζει με την οικονομική και κοινωνική δημοκρατία.

Δεν μπορεί να λειτουργήσει σωστά το Κράτος Δικαίου αν δεν οικοδομείται παράπλευρα ένα σύγχρονο Κοινωνικό Κράτος ικανό να διασφαλίσει τη συνοχή και τον αλληλέγγυο χαρακτήρα της κοινωνίας.

3) Αριστερά και Οικονομική στρατηγική

Η συνολική αναπαραγωγή της κοινωνίας και η διασφάλιση του παρόντος και του μέλλοντος των κοινωνικών ομάδων συνιστά θεμελιώδες πρόταγμα της στρατηγικής της Αριστεράς.

Αυτή η δέσμευση συνεπάγεται :

α) Μία νέα ισορροπία μεταξύ Κράτους-Αγοράς-Κοινωνίας. Το Κράτος επιτελεί στρατηγικό-συντονιστικό ρόλο και διαμορφώνει τους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής στρατηγικής.

Οι στόχοι αυτοί καθορίζονται μέσα από ευρύτερες κοινωνικές συμφωνίες που προσδιορίζουν τα δικαιώματα, τον παρεμβατικό ρόλο και τις υποχρεώσεις των δυνάμεων της εργασίας.

β) Τη διαμόρφωση σύγχρονων θεσμών κοινωνικού Κράτους που αποτελεί τη μετα-κεϋνσιακή απάντηση της Αριστεράς στο νεοφιλελεύθερο αντικοινωνικό πρότυπο. Οι θεσμοί του σύγχρονου κοινωνικού Κράτους διαμορφώνουν συνεκτικά δίκτυα κοινωνικής προστασίας και δεν χρηματοδοτούνται συγκυριακά από τα "περισσεύματα" του προϋπολογισμού αλλά εντάσσονται οργανικά στη συνολική δομή της οικονομικής ανάπτυξης.

γ) Την παρέμβαση του Κράτους, μέσω του φορολογικού συστήματος, στη δίκαιη αναδιανομή του εισοδήματος και του πλούτου και τη διαμόρφωση θεσμών αντιμονοπωλιακού ελέγχου της αγοράς.

4) Το Πολιτικό σύστημα και η Αριστερά

Η πολιτική δημοκρατία, οι θεσμοί του αντιπροσωπευτικού συστήματος διέρχονται ένα κρίσιμο ιστορικό κύκλο. Επιδιώκεται, για πρώτη φορά στη νεώτερη ιστορία, η ανακατανομή του συστήματος των εξουσιών υπέρ της Οικονομίας και κατά της Πολιτικής. Αναπτύσσεται ένα νέο Παγκόσμιο δόγμα: Η Οικονομία αποφασίζει, η Πολιτική διαχειρίζεται και εκτελεί, η Κοινωνία υποτάσσεται.

Η Πολιτική Οικονομία διεκδικεί τη θέση της Πολιτικής Δημοκρατίας. Κανένας δεν μπορεί να αρνηθεί ότι οι θεσμοί της σύγχρονης Δημοκρατικής Πολιτείας διέρχονται μια παρατεταμένη κρίση. Ο τύπος της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και των παραδοσιακών Κοινοβουλίων, οι σχέσεις και τα όρια των Εξουσιών, όπως διαμορφώθηκαν ιστορικά από τη Γαλλική Επανάσταση μέχρι σήμερα, απαιτούν ριζικές τομές και σοβαρές καινοτομίες.

Ο ρόλος της Αριστεράς είναι η αναβάθμιση της Πολιτικής Δημοκρατίας. Η κατοχύρωση και προάσπιση της δημοκρατίας από τα κέντρα της οικονομικής ολιγαρχίας που, μέσω της κατοχής των ΜΜΕ, επιδιώκουν τη χειραγώγηση και τον ασφυκτικό έλεγχο της πολιτικής εξουσίας.

Η αναβάθμιση της Πολιτικής δεν μπορεί να συντελεσθεί παρά μέσα από την αυθεντική της σχέση με την κοινωνία. Κι αυτό δεν μπορεί να συνεπάγεται παρά την ανάληψη πολιτικού ρόλου από την ίδια την κοινωνία μέσα από αποκεντρωμένους συμμετοχικούς θεσμούς, που θα μπορούν να αναδειχθούν σε κέντρα αποφάσεων για σημαντικά ζητήματα της παραγωγικής, κοινωνικής, πολιτιστικής ζωής.

Η πολιτική δεν μπορεί να είναι ούτε η απλή διαχείριση ούτε μια πελατειακή μεσολάβηση, ούτε το προπέτασμα της εξυπηρέτησης των στυγνών οικονομικών συμφερόντων. "Ασπίδα" της πολιτικής μπορούν να αποτελέσουν θεσμοί διαφάνειας που θα διασφαλίσουν τον κοινωνικό έλεγχο.

Στην είσοδο του 21ου αιώνα η Αριστερά οφείλει να επιβεβαιώσει τον ιστορικό της ρόλο και προορισμό μέσα από ένα συνολικό σχέδιο και ένα συλλογικό όραμα. Να αποδείξει ότι ο επόμενος αγώνας δεν σημαίνει ούτε το θάνατο της φιλοσοφίας ούτε το πέρας της πολιτικής και των ιδεολογιών, με την αφομοίωση τους στο "πραγματικό" της σύγχρονης αγοραίας αντίληψης. Ο συντεταγμένος διάλογος μεταξύ Αριστερών δυνάμεων οφείλει να αναζητήσει στη βάση τους τις κυρίαρχες σήμερα παραγωγικές και κοινωνικές αντιθέσεις, να διαμορφώσει τις σύγχρονες κοινωνικές συμμαχίες και να αναδείξει τα κοινωνικά και πολιτικά υποκείμενα που θα προωθήσουν το νέο συλλογικό σχέδιο.

Πρέπει να σταματήσει και να αναστραφεί ο δήθεν μονόδρομος του στείρου οικονομισμού. Πρέπει να διαμορφωθούν νέες ισορροπίες μεταξύ της

-4-

κοινωνίας, της οικονομίας και της πολιτικής, μεταξύ της ανεξέλεγκτης ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων και του φυσικού περιβάλλοντος - που καταστρέφεται ραγδαία - μεταξύ της αλόγιστης κατανάλωσης και των πραγματικών υλικών και πνευματικών αναγκών του σύγχρονου ανθρώπου.

Δεν μπορεί η κοινωνία να βαδίζει προς τον 21ο αιώνα με βάση την κλίμακα των οικονομικών "αξιών". Τα όρια εξαντλούνται, αν δεν εξαντλήθηκαν ήδη.

Ο αριστερός - προοδευτικός λόγος πρέπει να επαναθεμελιώσει την προτεραιότητα των κοινωνικών αξιών, να καταδείξει τους θεσμούς και τις μεθόδους μέσα από τις οποίες η οικονομική λειτουργία και η τεχνολογική ανάπτυξη θα ενταχθούν στις κοινωνικές προτεραιότητες και ανάγκες.

Να αποδείξει τελικά ότι η Αριστερά μπορεί να πάρει την Ιστορία με το μέρος της και να πραγματοποιήσει το μεγάλο άλμα προς το μέλλον.